

Tudományfilozófiai Tanszékének docensévé. 1962-ben lett tagja a Brazil Filozófiai Intézetnek, a következő évtől pedig a kommunikációfilozófia rendes tanáraként működött. 1964-től társkiadója és szerkesztője egy brazíliai filozófiai folyóiratnak. Több nyelvfilozófiai tárgyú könyve jelent meg portugál nyelven, a hetvenes évek végén pedig Európában is fölfedezik. 1972-től Olaszországban, később Dél-Franciaországban élt. 1991-ben Prága közelében autóbaleset áldozata lett.

Fontosabb, német nyelven megjelent könyvei a következők:

*Für eine Philosophie der Fotografie*. Göttingen, 1983 (magyar nyelven: A fotográfia filozófiája.

Tartóshullám – Belvedere – ELTE BTK, Budapest, 1990)

*Ins Universum der technischen Bilder*, Göttingen, 1985

*Die Schrift*. Göttingen, 1987 (magyarul megjelenés előtt)

*Krise der Linearität*, Bern, 1988

*Angenommen*, Göttingen, 1989

*Nachgeschichten*, Düsseldorf, 1990

Könyv róla:

*Über Flüßer*, Düsseldorf, 1990

## A gyermeki jogok őre a pedagógus

Az utóbbi esztendőben mind többet hallhatunk és olvashatunk a gyermekek jogairól. Ez elsősorban az 1989-es ENSZ egyezménynek köszönhető, melynek betartását azóta mind több állam kötelezőnek fogadta el, így Magyarország is. Ezt igen nagy előrelépésnek tekinthetjük, még akkor is, ha az egyezmény egyelőre „csak” a legsúlyosabb helyzetbe került gyermekek számára igyekszik társadalmi védőhálót biztosítani. Minden elismerést megérdemelnek azok a kiváló jogászok, politikusok, gazdasági és társadalmi gondolkodók, akik a gyermeki jogokról szóló egyezményt kiküzdötték.

Semmit sem von le értékéből, ha most annak az óhajunknak is hangot adunk, hogy eme egyezmény jövőbeli újabb megfogalmazása még teljesebb legyen: törvényi védőhálóját már ne csak a kínosan kritikus helyzetbe került gyermekek kisebbségére terjessze ki, hanem a védtelen emberkének *teljes körére*. Most már a pedagógusok (és gyermekpszichológusok, gyógypedagógusok) kiválóságain a sor, hogy elfogadtassák a társadalommal (és irányítóival) azt a kötelezettségvállalást is, amely a többé-kevésbé minden egyes gyermeket károsító ártalmaktól védené meg csemetéink *egész társadalmát* az iskolai ártalmaktól. Legfőbb ideje teljes figyelmet fordítanunk arra az igen sajnálatos helyzetre, amelyben csaknem valamennyi iskolánk tengernyi fölösleges (s a még fejletlen gyermeki tudat számára jórészt felfoghatatlan) ismeretanyagot is ráerőszakol a jobb sorsra érdemes, de védekezésre képtelen emberpalántákra. Ez a gyakorlat nemcsak azért minősíthető barbárságnak, mert a feszültségek kín-sorozatait idézi elő csaknem minden emberpalántánál, hanem mert a kisebb-nagyobb iskolai szorongások, sokszor hosszú stressz-sorozatok ártalmainak nyomai minden egyes embernél megmaradnak (elgyengült önbizalom, megfonnyadt életkedv, csökkent alkotókészség stb., sőt ezek szövődményei) a torzított személyiség különféle változataiban. Még nagyobb ez a „törvényes” és többé-kevésbé minden embert megrongáló károsítás, ha azt is tudjuk, hogy mindannyiunk számára éppen zsenge esztendeinkben nyílik (nyílna) alkalom arra, hogy az emberi élet legcsodálatosabb élményeit élhessük meg. Aki a gyermeki évek e természetes jussától bármi ok miatt megfosztatik, egész életére megrabolt marad (még akkor is, ha későbbi teljesítményei miniszteri szélig emelik...).

Ezért terheli elsősorban a pedagógusainkat (s a gyermeklélektan bűvárlóit) nagy felelősség, hogy a gyermekek természetes képviselőiként erélyesen lépjenek fel iskoláink alapos megújításáért, amely után azok mentesek lennének elsősorban a tömérdek felesleges (még megemészthetetlen, csak ártalmakat előidéző) ismeretdömping erőszakolásától. E küldetés felismerése pedagógusaink jobbainál már megvan, de a velejáró küzdelemhez kellő *bátorság* még csak keveseknél tapasztalható. Pedig bátorság szük-

ségtetik már ahhoz is, hogy a kiválóbbak meggyőzzék a szokásos gyakorlatba ragadt kollégáikat a jelzett alapos megújítás szükségességéről. Ahhoz is, hogy együttes fellépést sürgessenek a szülők (s az egész társadalom) mai téves beállítottságának megváltoztatásáért, amely szerint *a gyermeki évek semmi másra nem valók, mint a felnőttkorra való felkészülésre a hasznosnak hitt töméntelen ismeretanyag erőszakolt befogadtatásával*. Gyermekeink érdekében a közvélemény tudomására kell hozni, hogy a felnőtt életszakaszra az egyedüli egyértelműen hasznos felkészülés a harmonikus fejlődésnek, a képességek kibontakoztatásának maximális segítése, de a sérelmekről óvott személyiségformálódás biztosításával. A felnőttkori érvényesülést segítő praktikus ismeretadagolás prioritása már csak az érettebb diákkorban lehet ártalmaktól mentes. A pedagógusok bátorsága kell ahhoz is, hogy a zsenge emberkéket megvédelmezzék a felnőttek világa különféle érdekszervezeteinek – a hatalmi térnyerések gyarapítására irányuló s a gyermeki fejlődés kívánalmaitól érzéketlen – törekvései ellen.

Talán a legnagyobb bátorságot igényli a pedagógusoktól azoknak a szakbarbároknak a kiteszítése iskoláink tájékáról, akik a tudományos színvonal biztosításának megtévesztő jelszavával a gyermeki világba begyömöszölhető „tudományos” ismerethalmazzal igyekeznek gátlástalanul „eladni” az iskolákban. Akár – az egyébként megérthető – szakmai elfogultság fűti e káros igyekezetet, ahol a tülekedők mindegyike a saját tudományágát hiszi az emberi élet legfontosabb áldásának, akár egyszerű egyéni haszonforrást vagy érvényesülési vágyat sejtünk e merényletek hajtóerői között, *a gyermekek millióinak szorongásaitól való megóvása mindezeknél mérhetetlenül fontosabb*.

A pedagógustársadalom erélyesebb gyermekóvó fellépését remélhetőleg elősegítené az, ha a gyermeki jogokról szóló egyezmény ezutáni előírásaiban a kiváló jogászok szövege mellett a kiváló pedagógusok gyermekérdekű megfogalmazásai is helyet kapnának. Azaz: ha a legszerencsétlenebb sorsba csúszott gyermekek tízezrei mellett törvényes védőhálót kapnának a kevésbé szembetűnő, de ugyancsak súlyos ártalmakkal küszködő gyermekmilliók is. Vagyis megfogalmazódna és törvényes biztosítékot kapna minden gyermeknek (tehát minden jövőbeli felnőttnek) *a joga olyan gyermeki esztendőkhöz, amelyekben a természettől kapott képességeit örökölt barbár oktatási szokásoktól és új ostoba „tudományoskodástól”, valamint önző hatalmi törekvésektől nem háborítva fejlesztheti ki*.

Sok apróbb jelentőségű ügy mellett ma ez a legfontosabb iskolai probléma. Ebben az ügyben minden pedagógus egyetérthetne politikai és világnézeti különbségektől függetlenül.

BOGLÁRI BÉKÉS ISTVÁN

## Tejfoggal kőbe...

*Hogy valóban „a gyermek évszázada” volt-e a rövidesen véget érő kerek időszak (miként egy jeles pedagógus író névezte előlegezett bizalommal a századfordulón), azt majd talán a következő évszázad tudja megítélni; ma legfőljebb annyit állíthatunk teljes bizonyossággal, hogy a legutóbbi évtized csakugyan a gyermek évtizede volt. A Nemzetközi Gyermekévtől (1979) A Gyermek Jogairól Szóló Egyezmény megkötéséig (1989) az ifjú korosztály életkörülményeinek sokrétű problémaköre a legrangosabb nemzetközi szervezetek figyelmét is magára vonta. 1990-ben hazánk is csatlakozott az ENSZ-egyezményhez.*

A gyermeki jogok és érdekek tényleges érvényesülésének útja azonban meglehetősen göröngyös. Az „útakadályok” földelésére, megjelölésére, az elhárításukban való közreműködésre szerveződött 1989-ben különféle, a gyermekek sorsát érintő szakmák képviselőiből A Gyermekérdekek Magyarországi Fóruma.